

hvaljena premudrost. Pa šta bi posle bilo od njihovog autoriteta, od „autoriteta vlasti!“

Naposletku se veli da narod ne bi umeo da izbere ljude koji su mu pravi prijatelji, već bi se povodio za agitatorima, itd. Iz toga bi se moglo izvesti vrlo čudnovato svojstvo srpskog naroda, a to je da je srpski narod pametan vrlo retko. Tako mu dođe u 10 godina jedared te je pametan, a posle on pamet pogubi. Dabogme! Kad narod bira kneza, namesnike i drugu gospodu koju poznaje samo po imenu, onda je on pametan, ali kad narod hoće da bira kakvog sitnog činovnika, s kojim je on svakog dana na ručku i večeri, na slavi i časti, na sudu i na ulici, s kojim se rodi i prijatelji, koga, takoreći, svaki poznaje u glavu — onda narod najedared poludi, pa ne može da ga pozna, već masa ljudi, koji imaju ženu i decu, koji imaju svoju kuću i svoje imanje, ostavljaju sve to, pa idu za kakvim „agitatorom“ sa ulice da „prave bunu“ bez svakog uzroka, tek onako za čef! Takva je logika naših birokrata.

Ako je istina da je život škola ljudska tako isto važna kao što je škola sa skamijama, onda je narodna samouprava prva i jedina škola života za razvitak politične i građanske svesti naroda. Većajući o svojim neposrednim potrebama narod se uči da obuvata svojim umom i potrebe naroda kao celine — potrebe državne. Dok toga ne bude u srpskom narodu, Narodna skupština će biti samo mesto gde će se narod vaspitavati za potčinjenost, za tiraniju, kao što je to i dosad bivalo. Sve skupštine koje su se sazivale za poslednjih 10 godina, služile su samo zato da ubede narod kako on ništa ne razume u svemu što se nazivlje „narod“, „država“, „vlada“, itd.; služile su da mu predstave blesak i veličinu vladara, da mu prikažu premudrost njegovih činovnika i, što je najglavnije, da ga ubede da je najbolje da on ne misli o svojim potrebama, već da to ostavi sve vladi — činovnicima.

Mogao bi navesti puno primera kako ogromna većina skupštinara nemaju pojma ni o svom položaju i o svojim pravima i dužnostima, a kamoli o čemu drugom. Da navedem samo jedan. Kad g. Stajkovac (koji je bio skoro jedini koji je razumevao šta je to biti predstavnik naroda) još pri čitanju prvih članova u svojoj razložitoj besedi reče: „da ovaj ustav iz osnova ne valja i da ko hoće ovakav ustav kao što je predloženi, time i nehotice pokazuje da neće nikakva ustava“... dakle, na takav radikalni predlog skupštinari, umesto da promisle bar o tome i da progovore (ako ništa drugo),